

Sygn. akt III AUa 686/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2015 r. w Szczecinie

sprawy E. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o rentę rodzinną

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 czerwca 2014 r. sygn. akt IV U 1868/13

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i przyznaje E. C. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu J. C., od dnia 12.04.2013r.
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. na rzecz ubezpieczonej kwotę 150 zł (sto pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSO del. Beata Górską SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III AUa 686/14

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 10.05.2013 roku odmówił E. C. prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu J. C.. Organ rentowy w uzasadnieniu decyzji podniósł, że przyznanie świadczenia rentowego nie było możliwe, bowiem zmarły nie miał ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, nie spełniał warunków do uzyskania prawa do któregośkolwiek z tych świadczeń, nie pobierał również zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego,

ani nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

W odwołaniu od decyzji organu rentowego ubezpieczona podniosła, że zmarły mąż w dniu śmierci spełniał warunki do przyznania świadczenia rentowego, gdyż udowodnił co najmniej 25 letni okres składkowy i nieskładkowy bez potrzeby udokumentowania przewidzianego w art. 58 ust. 2 ustawy emerytalnej 5- letniego okresu składkowego i nieskładkowego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed dniem zgłoszenia wniosku lub przed dniem powstania niezdolności do pracy, w myśl stanowiska prawnego wyrażonego w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006r. I UZP 5/2005. Mając na uwadze powyższą argumentację, ubezpieczona wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie prawa do renty rodzinnej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, powielając przy tym argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 24.06.2014 roku oddalił odwołanie.

Sąd I instancji ustalił, że w dniu 18 kwietnia 2013r. E. C. złożyła wniosek o przyznanie prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 12 kwietnia 2013r. mężu J. C..

J. C. udokumentował okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 27 lat, 8 miesięcy i 7 dni i od 16 stycznia 2002r. był uprawniony do renty rolniczej przyznanej na podstawie decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 20 lutego 2002r.

Do renty rolniczej J. C. przyjęto okres jego pracy we własnym gospodarstwie rolnym od 1 lipca 1994r. do 31 marca 2002r.

W toku postępowania Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy z zakresu kardiologii, diabetologii, interny, chirurgii, okulisty, urologii, nefrologii, chirurgii ortopedycznej na okoliczność ustalenia daty częściowej lub całkowitej niezdolności do pracy J. C. przed datą jego zgonu czyli przed 12 kwietnia 2013r.

Biegły spec. okulista w opinii z dnia 9 stycznia 2014r. uznał męża ubezpieczonej za całkowicie niezdolnego do pracy od 1 lipca 2010r. trwale z powodu głębokiego niedowidzenia obojga oczu do dali i bliży oraz z koncentrycznym zwężeniem pól widzenia do maksymalnie 30%. W odrębnej opinii zespołu biegłych lekarzy spec. kardiolog, internista, diabetolog, urolog, nefrolog, chirurg, chirurg ortopeda z dnia 3 lutego 2014r. rozpoznali u zmarłego J. C. następujące schorzenia:

1. cukrzycę typu 2 powikłaną mikro – i makroangiopatią cukrzycową,
2. nefropatię,
3. retinopatię,
4. polineuropatię,
5. miażdżycę tętnic wieńcowych,
6. schyłkową niewydolność nerek leczoną powtarzalnymi hemodializami,
7. nadciśnienie tętnicze,
8. umiarkowaną stenozę aortalną,
9. chorobę wieńcową,

10. niewydolność serca III°/IV° wg NYHA,

11. przewlekłe zapalenie wątroby typu „C” w wywiadzie,

12. dawno przebyty zespół bólowy lędźwiowy kręgosłupa na tle zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa.

W oparciu o powyższe schorzenia biegli sądowi stwierdzili, że zmarły był częściowo niezdolny do pracy od 14 stycznia 2002r., a od 11 lipca 2006r. stał się całkowicie niezdolny do pracy trwale, a z przyczyn okulistycznych od 1 lipca 2010r.

Z pozostałych ustaleń Sądu I Instancji wynika, że J. C.

w dziesięcioleciu od daty powstania częściowej niezdolności do pracy, tj. 14 stycznia 2002r. w okresie od 14 stycznia 1992r. do 14 stycznia 2002r. posiadał okres zatrudnienia w wymiarze 2 lata 5 miesięcy i 27 dni a od 11 lipca 1994r. do 14 stycznia 2002r. okres rolniczego ubezpieczenia w wymiarze 7 lat, 6 miesięcy i 4 dni, zaś w dziesięcioleciu przed datą powstania całkowitej niezdolności do pracy tj. 11 lipca 2006r. w okresie od 11 lipca 1994(?) r. do 14 stycznia 2002r. ubezpieczenie społeczne rolnicze w wymiarze 5 lat, 8 miesięcy i 20 dni, bowiem od dnia 1 kwietnia 2002r. otrzymywał rentę rolniczą.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał,

że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie i wskazując na treść art. 65 ust. 1,

art. 57 ust. 1, art. 58 ust. 1 pkt 5 i art. 58 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity opubl. w Dz. U. z 2013 roku, poz. 1140, ze zm.) - zwanej dalej ustawą emerytalną -

podniósł, że skoro mąż ubezpieczonej nie miał ustalonego prawa do emerytury i renty

z powszechnego ubezpieczenia społecznego, to przedmiotem sporu było ustalenie,

czy spełniał warunki do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy,

w szczególności, czy legitymował się co najmniej pięcioletnim stażem ubezpieczeniowym przypadającym w ciągu dziesięciolecia poprzedzającego datę jego niezdolności do pracy. Mąż ubezpieczonej stał się początkowo częściowo, a następnie całkowicie niezdolny do pracy, po ukończeniu 30 roku życia i wymagany był, w myśl art. 58 ust. 1 pkt 1 cyt. ustawy pięcioletni okres składkowy

i nieskładkowy. Sąd Okręgowy przyjął datę powstania częściowej i całkowitej niezdolności do pracy zmarłego na podstawie opinii biegłych uznając je za wiarygodne i mające potwierdzenie w materiale medycznym sprawy. Strony nie wniosły zastrzeżeń do wymienionych opinii. Sąd Okręgowy miał na uwadze,

że w dziesięcioleciu przed datą powstania częściowej niezdolności do pracy,

tj. od 14.02.1992r. do 14.01.2002r., zmarły nie legitymował się co najmniej

5 letnim okresem składkowym i nieskładkowym, gdyż posiadał jedynie rok,

5 miesięcy i 27 dni stażu ubezpieczeniowego. W dziesięcioleciu poprzedzającym datę całkowitej niezdolności do pracy,

tj. od 11.07.1996r. do 11.07.2006r., posiadał tylko ubezpieczenie w KRUS w wymiarze 5 lat, 8 miesięcy i 2 dni. Od

1 stycznia 2002r. zmarły uprawniony był do renty rolniczej. Sąd Okręgowy zbadał również czy, zmarły legitymował się co najmniej 30 letnim okresem składkowym i nieskładkowym, bowiem pozytywne ustalenia w tym zakresie

oznaczałoby brak potrzeby ustalania czy zmarły legitymował się przewidzianym w art. 58 ust. 2 ustawy emerytalnej pięcioletnim okresem składkowym i nieskładkowym w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed datą zgłoszenia wniosku

o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. J. C. posiadał jednak tylko 27 lat, 8 miesięcy i 7 dni stażu ubezpieczeniowego. W tej sytuacji chybiony jest zarzut ubezpieczonej, że prawo do renty rodzinnej przysługuje

małżonkowi osoby, która w chwili śmierci posiadała okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 25 lat dla mężczyzny bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 ustawy emerytalnej pięcioletniego okresu składkowego

i nieskładkowego, przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed śmiercią. Zdaniem Sądu chybiony był także zarzut, że przy ustalaniu prawa do renty zmarłego należy uwzględnić okresy jego rolniczego ubezpieczenia

społecznego, bowiem zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej okresów tych się nie uwzględnia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależało prawo do renty lub emerytury na podstawie przepisów o ubezpieczeniu

społecznym rolników. Ubezpieczony miał przyznane prawo do renty rolniczej od 1 stycznia 2002r. na podstawie

przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. Okresy ubezpieczenia rolniczego tj. od 1 lipca 1994r. do 31 marca 2002r. przyjęto do ustalenia prawa do renty rolniczej. W tej kwestii stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 27 lutego 2013r. III AUa 1157/12 stwierdzając, że zaliczenie okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników na potrzeby świadczenia uzyskanego z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego powoduje, że nie istnieje możliwość ponownego zaliczenia tego samego okresu w systemie ubezpieczenia społecznego. Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny

w Białymstoku we wcześniejszym wyroku z dnia 21 grudnia 2009r. III AUa 970/09,

w którym to orzeczeniu stwierdził, że dokonanie przez ubezpieczonego wyboru

co do zaliczenia wskazanego okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo

do emerytury lub renty w określonym systemie (pracowniczym lub rodzinnym) uniemożliwia późniejsze zaliczenie

tego samego okresu w innym systemie (art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym

rolników i art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej). Tak więc aby ubezpieczona mogła uzyskać prawo do renty rodzinnej,

to muszą być spełnione kumulatywne przesłanki wymienione w art. 57 ustawy emerytalnej przez zmarłego męża.

Skoro zmarły mąż nie legitymował się co najmniej 5 letnim okresem składkowym i nieskładkowym w dziesięcioleciu

zarówno od daty powstania niezdolności do pracy i od daty złożenia wniosku i nie legitymował się 30 letnim okresem

składkowym i nieskładkowym, to nie spełniał wszystkich przesłanek od których uzależnione jest prawo do renty z

tytułu niezdolności do pracy. W konsekwencji nie przysługuje E. C. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu.

Z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego nie zgodziła się ubezpieczona. Zaskarżyła wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, tj.:

1. art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej polegające na jego zastosowaniu

w sytuacji, gdy brak było podstaw do jego zastosowania w przyczyn poniżej podanych,

2. art. 65 w zw. z art. 6, 7, 10 ust. 3, art. 57 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 58 ust. 1 i 2, art. 57 ust. 2 i art. 100 ust. 1 ustawy

emerytalnej polegające na przyjęciu, że zmarły mąż ubezpieczonej nie spełniał warunków wymaganych do uzyskania

renty z tytułu niezdolności do pracy, a w konsekwencji, iż ubezpieczonej nie przysługuje prawo

do renty rodzinnej po zmarłym, gdy tymczasem,

- art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej, właściwie wyłożony, uniemożliwiał zaliczenie do stażu ubezpieczeniowego J.

C. w dziesięcioleciu bezpośrednio poprzedzającym datę powstania jego niezdolności do pracy, od którego zależało

prawo zmarłego do renty z tytułu niezdolności do pracy z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, okresu

podlegania ubezpieczeniu rolniczemu

(7 lat, 6 miesięcy i 4 dni) tylko w takim zakresie, w jakim miał on wcześniej wpływ

na ustalenie wobec niego prawa do renty rolniczej (5 lat), a nie, jak przyjął Sąd Okręgowy, a więc również w pozostałej,

niemającej znaczenia dla powstania

tego prawa, części, tj. 2 lat, 6 miesięcy i 4 dni,

- prawidłowo zastosowany art. 57 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 58 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej powinien prowadzić

do przyjęcia, że J. C. legitymował się wymaganym, pięcioletnim okresem ubezpieczeniowym w dziesięcioleciu

bezpośrednio poprzedzającym datę powstania niezdolności do pracy, jeśli zważy się konieczność uwzględnienia w nim

wyżej wskazanego okresu 2 lat, 6 miesięcy i 4 dni,

- niezależnie od powyższego, J. C. legitymował się ponad 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym i stał

się całkowicie niezdolny do pracy jeszcze przed „wyostrzeniem” warunków do nabycia prawa do renty z tytułu

niezdolności do pracy z uwagi na długoletni staż ubezpieczeniowy, dokonany wskutek wejścia w życie z dniem 23

września 2011 r. art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej, a więc, w świetle treści art. 100 ust. 1 tej ustawy, nabył prawo z

mocy prawa jeszcze przed wzmiankowaną nowelizacją,

Wskazując na powyższe, skarżąca wniosła: o zmianę wyroku i przyznanie dochodzonego prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 12 kwietnia 2013 r. mężu J. C., a nadto o zasądzenie kosztów procesu, w tym zastępstwa procesowego za II instancję.

Organ rentowy nie ustosunkował się do treści apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonej zasługiwała na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd orzekający w pierwszej instancji w niniejszej sprawie poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne w zakresie spełnienia przesłanki niezdolności uprawnionego - męża ubezpieczonej - do pracy, badanej na płaszczyźnie ustalania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, opierając się przy tym m.in. na miarodajnych opiniach biegłych sądowych lekarzy o specjalizacjach adekwatnych do schorzeń uprawnionego (k.62-63, 65-71), trafnie przy tym przyjmując, że niezdolność do pracy istniała od 14.01.2002r., tj. w okresie ubezpieczeniowym wskazanym w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej. Analiza opinii biegłych sądowych, sporządzonych na potrzeby niniejszego procesu w konfrontacji z dokumentacją medyczną, doprowadziła w ocenie Sądu Apelacyjnego do wniosku, że uprawniony stał się początkowo częściowo niezdolny do pracy zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami, z uwagi na wielonarządowe powikłania cukrzycowe (k.69-70), a następnie, tj. od 11.07.2006r., całkowicie niezdolny do pracy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd meriti oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy, w tym opinie biegłych sądowych, nie przekroczył granic swobodnej oceny dowodów, tj. zakreślonych art. 233 § 1 k.p.c. W niniejszej sprawie wnioski opinii biegłych sądowych okazały się przekonujące, kategorię i logicznie uzasadnione. Biegli sądowi poprzedzili wydane opinie gruntowną analizą nadesłanej obszernej dokumentacji medycznej oraz logicznie, zrozumiale i przekonująco wyjaśnili z jakich powodów uznali uprawnionego za osobę niezdolną do pracy.

Nadto, Sąd Okręgowy trafnie powołał, jako stanowiący podstawę prawną rozstrzygnięcia, przypis art. 65 ust. 1 ustawy emerytalnej, w zakresie ubiegania się przez ubezpieczoną o prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu.

W wyniku kontroli instancyjnej Sąd Apelacyjny przyjął jednak odmienną ocenę prawną odnośnie posiadania co najmniej pięcioletniego stażu ubezpieczeniowego w okresie ostatniego dziesięciolecia, badanego w myśl art. 58 ust. 2 ustawy emerytalnej. Sąd Apelacyjny podnosi, że w świetle powołanego przepisu art. 65 ust. 1 ustawy emerytalnej renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Renta rodzinna jest zatem świadczeniem pochodnym świadczenia, które przysługiwałoby osobie zmarłej. Dlatego w pierwszej kolejności rozpoznaniu podlega spełnienie przesłanek przez osobę zmarłą, a dopiero następnie ustalane jest prawo do świadczenia członka rodziny osoby zmarłej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, stanowisko przedstawione w apelacji dotyczące możliwości doliczenia do okresów ubezpieczenia w systemie powszechnym J. C. okresów ubezpieczenia w KRUS jest w pełni uzasadnione. Analogiczny pogląd zaprezentował Sąd Najwyższy, stwierdzając w uzasadnieniu do wyroku z dnia 5.06.2013r., sygn. III UK 78/12, że art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej nie wyłącza możliwości uwzględnienia okresów pracy rolniczej do stażu składkowego, które nie zostały zaliczone do nabycia prawa do emerytury lub renty rolniczej, pod warunkiem, że te same okresy nie mogą być zaliczane dwa razy przy ustalaniu prawa do różnych świadczeń, tj. z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych i zarazem z systemu ubezpieczeń społecznych rolników. Mąż ubezpieczonej otrzymywał rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy. Z przepisów art. 21 ust. 1, ust. 2 pkt 5 i ust. 8 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008r. poz. 291, ze zm.) wynika, że okresem wystarczającym do uzyskania prawa do renty rolniczej jest okres 5 lat stażu ubezpieczeniowego.

Poza sporem jest, że J. C. podlegał ubezpieczeniu rolniczemu w okresie dnia 01.07.1994r. do dnia 31.03.2002 r.. Z uwagi na ustalenie przez biegłych sądowych, że był częściowo niezdolny do pracy już od 14.01.2002r. , badane dziesięciolecie to okres od 15.01.1992r. do 14.01.2002r. W tym dziesięcioleciu mąż ubezpieczonej podlegał ubezpieczeniu rolniczemu przez 7 lat, 6 miesięcy i 4 dni. Po odjęciu z tego okresu 5 lat, które zostały zaliczone do prawa do renty rolniczej, pozostało 2 lata, 6 miesięcy i 4 dni i po dodaniu tego okresu do stażu podlegania ubezpieczeniom społecznym w systemie powszechnym (w ww.10-leciu) wynoszącym 2 lata, 5 miesięcy i 27 dni, uzyska się wymagane 5 lat (a nawet jeszcze 1 dzień). Mąż ubezpieczonej spełnił zatem przesłanki z art. 57 ust. 1 pkt 1 – 2 i art. 58 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 58 ust. 2 cyt. ustawy. Uprawniony stał się w myśl fikcji prawnej wynikającej z art. 65 ust. 2 ustawy emerytalnej w chwili śmierci całkowicie niezdolny do pracy, a skoro posiadał okres składkowy i nieskładkowy powyżej 25 lat, zatem nie zachodziła potrzeba wykazywania zgodnie z art. 57 ust. 2, że niezdolność do pracy powstała w okresie ubezpieczenia czy przed upływem 18 miesięcy, o których mowa w myśl art. 57 ust. 1 pkt 3 cyt. ustawy.

Tym samym ubezpieczona domagając się prawa do renty rodzinnej w związku ze śmiercią męża, spełniającego wszystkie warunki do przyznania mu renty z tytułu niezdolności do pracy z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, nabyła prawo do renty rodzinnej albowiem nie były kwestionowane pozostałe przesłanki, leżące po stronie ubezpieczonej. Tylko dla porządku Sąd Apelacyjny wskazuje, że ubezpieczona w chwili śmierci męża miała ukończone 50 lat, więc spełniła warunek przewidziany w art. 70 ust. 1 pkt 1 cyt. ustawy.

Wskazując na argumenty wyżej podane Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386

§ 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję organu rentowego i na podstawie art. 65 ust. 1 w zw. z art. 67 ust. 1 pkt 3 i art. 70 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, przyznał ubezpieczonej prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu,

w myśl art. 100 ust. 1 cyt. ustawy, począwszy od dnia 12.04.2013r., tj. od dnia śmierci o czym orzekł w punkcie 1 sentencji wyroku.

Na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 99 k.p.c. zasądził w punkcie 2 od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. na rzecz ubezpieczonej koszty uiszczonej opłaty od apelacji w kwocie 30 zł i koszty zastępstwa procesowego przed sądem drugiej instancji w kwocie 120 zł, mając na uwadze wysokość stawek określoną w § 2 ust. 1 – 2 oraz § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity w Dz.U. z 2013r., poz. 490).